

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Julkunen, Lauri

Title: Yrjö Karilas nuorisokasvattajana ja kristillisen poikatyön kasvatustavoitteiden määrittelijänä 1920- ja 1930-luvulla

Year: 2014

Version:

Please cite the original version:

Julkunen, L. (2014). Yrjö Karilas nuorisokasvattajana ja kristillisen poikatyön kasvatustavoitteiden määrittelijänä 1920- ja 1930-luvulla. *Kasvatus ja aika*, 8 (3), 61-78. Retrieved from http://www.kasvatus-ja-aika.fi/site/?lan=1&page_id=634

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Yrjö Karilas nuorisokasvattajana ja kristillisen poikatyön kasvatustavoitteiden määrittelijänä 1920- ja 1930-luvulla

Lauri Julkunen

Yrjö Karilas (1891–1982) teki mittavan uran Nuorten miesten kristillisen yhdistyksen (NMKY) poikatyön kehittäjänä, nuortenkirjallisuuteen erikoistuneena kustannussihteerinä WSOY:llä sekä nuorille suunnattujen teosten kirjoittajana. Tässä artikkelissa tarkennan katseeni Karilaan nuorisokasvatustyöhön 1920- ja 1930-luvuilla, joka oli aktiivisin kausi hänen urallaan. Huolen sävyttämää keskustelua nuorisosta oli käyty jo 1800-luvun lopulta lähtien, mutta etenkin sisällissota muovasi ilmapiirin otolliseksi uusille ideoille nuorisokasvatuksen piirissä. Haen artikkelisani vastausta kysymyksiin, kuinka Karilas perusteli kristillisen poikatyön tarpeellisuuden 1920- ja 1930-luvulla, mitkä olivat hänen kasvatustavoitteensa ja millä keinoilla hän noihin tavoitteisiin pyrki.

Johdanto

Yrjö Karilas on samanaikaisesti sekä tunnettu että tuntematon hahmo Suomen historiassa. Professori Jukka Kemppinen kirjoitti vuonna 2010 blogissaan Yrjö Karilaasta ja hänen veljestään Taunosta [1] esimerkkeinä Suomen historian ”unohdetuista ja vaietuista” (Kemppinen 2010). Unohtamisen syyksi hän arveli heidän avointa isänmaallisuuttaan ja uskonnollisuuttaan. Puhe Karilaan unohtamisesta tuntuu hieman liioitellulta, mutta kovin vähän historiankirjoitus on kohdistanut häneen huomiota. Hajanaisia mainintoja löytyy sieltä täältä, mutta varsinaista tutkimusta hänen elämäntyöstään ei ole aiemmin tehty. Ainoa Karilaan elämää laajemmin käsittelevä kirjoitus on Anja Laaksosen nuorisonohjaajatutkintoa varten tehty opinnäytetyö vuodelta 1956 (Laaksosen 1956). Karilas muistetaan yleensä hänen laajasta kirjallisesta tuotannostaan, etenkin tietoteos *Pikku jättiläisestä* (1924–1964), tehtäväpeli- ja leikkikirja *Antero Vipusesta* (1950–2005) sekä vuosina 1913–1969 ilmestyneestä *Koululaisen muistikirjasta*, joiden äärellä useat suomalaiset sukupolvet ovat varttuneet[2]. Näiden ohella hän kirjoitti muun muassa opaskirjallisuutta kasvattajille poikatyötä varten, kasvattavia suurmieselämäkertoja sekä luonteenkasvatusteoksia nuorten itsekasvatuksen edistämiseksi. Kasvatuksen historiaa on tutkittu Suomessa useimmiten koulukasvatuksen ja instituutioiden näkökulmasta (Kaarninen 1995, 16; Nieminen 1995, 10), mikä voi olla osyyinä Karilaan jäämiseen kasvatushistorioiden katvealueeseen.

Karilaan ”unohtaminen” voi johtua myös hänen elämäntyönsä hajanaisuudesta, mikä tekee hänestä tutkimuskohteena hieman vaikeasti lähestyttävän. Karilas oli nuorena Helsinkiin muuttanut papinpoika Pohjois-Pohjanmaalta, opettajankoulutuksen saanut nuorisotyöntekijä, herätyskristillinen nuorvoimalainen, tiedettä popularisoiva NMKY-vaikuttaja sekä kustannussihteerinä, nuorisokirjailija ja yhdistysmies. Karilaan elämäntyö oli kuitenkin

hajanaista vain näennäisesti, sillä hänen toimintansa päämäärä oli hyvin johdonmukainen: tukea nuorten kasvamista kunnon kansalaisiksi ja kristityiksi. Karilas astui kristillisen poikatyön pariin vuonna 1918 Helsingin NMKY:n poikaosaston ja myöhemmin myös nuorukaisosaston sihteeriksi. Hänen johdolla Helsingin NMKY:n poikatyö organisoitiin uudelleen ja herätettiin henkiin sisällissodan jäljiltä (Karilas 1949, 98; Laaksonen 1956, 16). Samana vuonna Karilas otti vastaan kustannusvirkaileijan työn WSOY:llä, jossa hän erikoistui uskonnolliseen sekä nuorille suunnattuun kirjallisuuteen (Laaksonen 1956, 6–7, 18; Häggman 2001, 309). Ensimmäisen kosketuksensa nuorten vapaa-ajan toimintaan Karilas oli saanut jo 1910-luvun puolivälissä toimiessaan Kallion yhteiskoulussa venäjän opettajana sekä koulun toverikunnan kuraattorina (Paavola 2002).

Juha Nieminen on jakanut suomalaisen nuorisotyön juuret kolmeen perinteeseen: kristilliseen, kansallisdemokratiseen (raittiusliike, nuorisoseurat) ja poliittis-korporatiiviseen (Nieminen 1995). Yhdistysmuotoinen kristillinen nuorisotyö kulkeutui Suomeen Ruotsin kautta vuonna 1888, jolloin Tukholmassa järjestettiin NMKY-liikkeen maailmankokous. Kristillisen nuorisotyön kehittäminen jäi yhdistysten varaan, koska kirkon piirissä sen ei katsottu sopivan perinteiseen seurakuntajärjestelmään. Vasta 1930-luvun lopulla yhdistysmuotoinen nuorisotyö alkoi sulautua seurakuntien työhön. (Launonen 2007, 79–80; Porkka 2008, 158.) Karilas tuli NMKY-liikkeen nuorisotyön piiriin sisällissodan jälkeen, jolloin poikatyön kehittäminen nähtiin tarpeelliseksi. Poikatyötä oli tehty liikkeen piirissä jo vuodesta 1900 lähtien, jolloin Helsingin NMKY:n yhteyteen perustettiin ensimmäinen poikaja nuorisosasto. Liikkeen 30-vuotisjuhlilla vuonna 1919 perustettiin Karilaan aloitteesta kristillisen poikatyön keskuselimeksi Suomen NMKY:n Pojat (vuodesta 1934 lähtien Poikien Keskus), jonka keskuksihteeriksi Karilas myös valittiin. (Aurola 1941, 53–55; Tuovinen 1969, 10–11, 32, 35–36; Laine 1972, 21–22; Nieminen 1995, 34; Lund 2007, 59.) 1930-luvun lopulla Karilas koki uskonnollisen herätyksen, jonka jälkeen hän päätti irtisanoa WSOY:ltä ja keskittyä vain kristilliseen toimintaan (Karilas 1949, 99, 102; Laaksonen 1956, 8–11, 18) [3].

Suomen kristillisen poikatyön keskuksihteerinä, kustannussihteerinä ja tuottelijana nuorisokirjailijana Karilaan ajatukset levisivät tehokkaasti nuorten ja kasvattajien keskuuteen 1920- ja 1930-luvuilla nimenomaan kirjallisessa muodossa. Hänen kirjoituksensa tarjoavat myös erinomaisen lähdemateriaalin aatehistorialliselle tarkastelulle. Karkeasti jaotellen artikkelin kolme ensimmäistä lukua perustuvat Karilaan kasvattajille kirjoittamien tekstien (nuorisotyön opaskirjat) ja niitä seuraava luku nuorille suunnattujen kirjoitusten (suurmies-elämäkerrat, itsekasvatusteokset) sisällölliseen analyysiin. Vaikka Karilaan teokset oli nimellisesti suunnattu koko nuorisolle, hänen kasvatustyönsä oli korostuneen poikakeskeistä. Kai Häggmanin mukaan esimerkiksi *Pikku jättiläisen* alaotsikossa mainitulla nuorisolla tarkoitettiin lähinnä poikia (Häggman 2001, 369). Olen edennyt analyysissäni Karilaan tekstien lukemisesta niiden tulkintaan osana hänen ajattelunsa kokonaisuutta ja tutkimuskysymysten kannalta relevanttien teemojen ja merkityskokonaisuuksien kokoamiseen. Teehoitellusta olen jatkanut laajempiin johtopäätöksiin sekä aatehistorialliseen kontekstointiin ja vaikuteanalyysiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 31–32, 91, 103–104; Hyrkkänen 2002.) Kirjallisuuden ohella olen käyttänyt arkistoaineistoa Karilaan nuorisokasvatuksesta hahmottuvan kuvan monipuolistamiseksi.

Kristillisen poikatyön kasvatushjelma

Karilas pyrki useissa kirjoituksissaan herättelemään aikuisia kristilliseen poikatyöhön, jossa kärsittiin työntekijäpuolasta 1920-luvulla (Lund 2007, 63). Hän halusi tehdä selväksi, että

poikien kasvatukseen oli kiinnitettävä enemmän huomiota, kasvatuskysymys oli saatava ”koko kansan sydämen asiaksi” (Karilas 1928, 5).

Meillähän on niin paljon kovaosaisia poikia, on kodittomia orpoja, on sota-orpoja, äärimmäistä nälkää nähneitä, on työttömiä, on huonossa toveriseurassa, epäedullisissa asunto-oloissa ja rikosten teillä perinjuurin turmeltuneita poikia, ’ajopuun pirstaileita, joita virta vie’, jotka ennen kaikkea olisivat kristillisen rakkaudentyön tarpeessa. (Karilas 1922a, 19.)

1800- ja 1900-lukujen vaihteen kasvatuskeskusteluissa nuorisosta oli tullut kriittinen joukko, jonka integrointi työ- ja puolustuskuntoisiksi yhteiskunnan jäseniksi nähtiin kansakunnan kohtalonkysymykseksi (Halmesvirta 1995a, 13). Huolen sävyttämää keskustelua käytiin etenkin työväen lapsista ja nuorista, joiden kasvua rasittivat puutteelliset asunto-olot, huono hygienia ja vanhempien pitkät työpäivät (Pulma 1987, 64, 76; Hämäläinen 2003, 31, 98; Kaarninen 2003, 218; Markkola 1994; Tuomaala 2011, 105). Kaupunkeihin alkoi kokoontua yhä suurilukuisempi ja näkyvämpi nuoriso, joka ei ollut sitoutunut tiukasti kodin piiriin agraarinuorten tavoin (Nieminen 2003, 262–263).

Karilaan mukaan poikaikään kuului luonnostaan kokoontuminen porukoiksi. Kristillisen poikatyön kautta poikien kokouksille tarjottiin valvotut puitteet, muuten he järjestivät omaehtoisesti kokouksia, ”joissa haudotaan jos jonkinlaisia hankkeita, vieläpä rikoksiakin, kun ei muuta keksitä” (Karilas 1922a, 23; Karilas 1928, 49). Nuoren ensisijainen ja luonnollisin kasvuympäristö oli koti, mutta vartuttuaan nuori tarvitsi uudenlaisia taitoja tullakseen toimeen ”nuorten yhteiskunnassa”, ”toveripiirissä” ja myös ”kaduilla ja kujilla” (Karilas 1928, 49). Kristillistä nuorisotyötä perusteltiin 1900-luvun alussa yleisesti kodin merkityksen vähenemisellä ja toveripiiriin merkityksen lisääntymisellä, joiden katsottiin johtuvan koulunkäynnin pidentymisestä, vapaa-ajan lisääntymisestä sekä vanhempien ansiotyön yleistymisestä (Nieminen 1995, 104). Karilaan mukaan ihannetilanteessa opettajien vaikutus ulottui nuoriin myös koulun ulkopuolella, mutta yleensä tällainen ei ollut mahdollista. Siksi tarvittiin kristillistä nuorisotyötä, johon myös opettajat suhtautuivat yleensä suopeasti (Kaarninen 1995, 54).

NMKY-liikkeen kristillisen poikatyön tavoitteena oli tukea tasapuolisesti poikien henkistä, hengellistä ja fyysistä kasvua [4] sekä poikatyön mallisääntöjen muotoilun mukaisesti ”johdattaa jäseniään Jeesuksen Kristuksen omakohtaiseen tuntemiseen ja elämänyhteyteen Hänen kanssaan” (Karilas 1926a, 21). Päämääränä oli Karilaan mukaan ”uskonnollisella pohjalla tehdä pojasta synteesi, ruumiillisesti ja sielullisesti kasvavasta ja kehittyvästä pojasta harrastuksineen, tarpeineen, pyrkimyksineen, tulevaisuudensuunnitelmineen ja ihanteineen” (Karilas 1926b, 26). Tämä edellytti huomion kiinnittämistä sekä kokoustoimintaan että kristilliseen liikuntakasvatukseen. Käytännön työn kulmakivet olivat uskonnollinen kasvatus, liikuntakasvatus, työkasvatus sekä yksilöllinen kasvatus (Karilas 1922d, 133; Karilas 1924b, 24). Uskonnolliseen kasvatukseen kuuluivat raamattutunnit, viikkokokoukset, juhlat ja jumalanpalvelukset sekä liikuntakasvatukseen voimistelu, retkeily ja partio. Yksilöllinen kasvatus tarkoitti pojan henkilökohtaista ohjaamista (Karilas 1926a, 24–25). Karilasta mukailen tarkoitan tässä kristillisellä poikatyöllä sekä 10–14-vuotiaille tarjotettujen poikaosastojen että 15–18-vuotiaiden nuorukaisosastojen toimintaa (Karilas 1929b, 21).

Kokoustoiminnan tavoitteena oli ”koota yhteen ja totuttaa yhteistoimintaan” erilaisista kodeista tulleita poikia sekä lujittaa heidän yhteenkuuluvuuttaan tarjoamalla heille voimakkaita yhteisiä elämyksiä (Karilas 1924b, 1). Parhaimmillaan yhteistoiminta toi esille myös poikien yksilölliset taipumukset ja kyvyt (Karilas 1922a, 24–25). Kokoustoiminnan oli

pohjauttava poikien omatoimisuuteen: poikia oli aktivoitava osallistumaan kokousohjelmaan, esimerkiksi yhteislauluihin, vuoropuheluihin sekä kuvaelmiin. Pojilla oli Karilaan mukaan luontainen esiintymishalu, jolle oli annettava tilaa poikatyön kokouksissa, muuten se saattoi etsiä itselleen ”väärä ilmaisuukeinoja”. (Karilas 1922a, 230; Karilas 1924b, 3.) Etenkin nuorukaisosastojen toiminnassa oli Karilaan mukaan annettava tilaisuus ”itsenäiseen, vaativampaan esiintymiseen ja toimintaan” (Karilas 1929b, 21). Perinteinen luterilainen kasvatustapa pyrki juurruttamaan kasvatettaviin ehdottoman kuuliaisuuden, mutta modernit kasvatustavat pitivät tätä haitallisena. 1800-luvulla noussut individualistinen pedagogiikka painotti kasvatettavan aktiivisuutta ja osallistumista haastaen luterilaisen alamaiskasvatuksen. (Kakko 2005, 69; Tähtinen 2011, 196.) Poikien aktiivisuuden korostaminen kielii siitä, että uudet pedagogiset virtaukset uudistivat myös kristillistä nuorisotyötä.

Poikaosastot kuuluivat aina paikalliseen kristilliseen yhdistykseen ja sitä kautta Suomen Nuorten Kristilliseen Liittoon, mutta myös suoraan Suomen NMKY:n Poikiin (Karilas 1926a, 23). Kristillisen poikatyön keskussihteerinä Karilaan tehtäviin kuuluivat muun muassa yhteydenpito paikallisosastojen kanssa, kurssien järjestäminen poikatyöntekijöille, ohjelmiston kerääminen ja toimittaminen poikaosastojen käyttöön sekä kokousten, leirien ja retkeilytoiminnan järjestely. Paikallisosastoihin lähetettiin keskusliitosta tiedotteita, kiertokyselyitä ja kokousohjelmistoa. Paikallisosastoilta haluttiin tietoja jäsenmääristä, kokouksista ja toimintamuodoista sekä ehdotuksia toiminnan kehittämiseksi ja vastauksia kiertokyselyihin.[5] Ensimmäiset poikatyöntekijäkurssit Karilas järjesti joulukuussa 1919. Kurssien pohjalta syntyi ensimmäinen kristillisen poikatyön käsikirja *Joka Poika* (Laine 1972, 46). Karilas julkaisi poikaosastojen käyttöön toimitetusta kokousmateriaalista myös kirjoiksi painettuja ohjelmistokokoelmia. Liiton kesäkokousten ja talvipäivien ohjelmistoon kuului puheita ja esitelmiä, yhteislauluja, raamattutunteja, retkiä ja vierailukäyntejä, urheilukilpailuja, poikien esityksiä, hartauksia ja jumalanpalveluksia sekä poikatyön sihteerien kokoontumisia. Karilas esitelmöi kokouksissa esimerkiksi aiheista ”poikien itsekasvatus Raamatun valossa” sekä ”poika ja vapaa-aika” [6].

Sisällissota antoi tärkeän sysäyksen kristillisen poikatyön kehittämiseksi, vaikkakin jo 1910-luku oli ollut toiminnan uudistamisen kautta. 1910-luvun uusia poikatyön muotoja olivat muun muassa kristillinen partiotoiminta, jonka Helsingin NMKY:n poikaosaston tuolloinen sihteeri Verner Louhivuori toi mukanaan Yhdysvalloista, sekä työkasvatus (Laine 1972, 25–26; Nieminen 1995, 41). Kansainväliset vaikutteet olivat tärkeitä kristillisen poikatyön kehittämisessä, ja myös Karilas teki vuonna 1927 opintomatkat Saksaan ja Tanskaan tutustuen maiden nuorisotyöhön (Karilas 1928, 15; Laaksonen 1956, 9). Myös Suomen NMKY:n Poikien perustaminen noudatteli kansainvälisiä kehityskulkuja, vaikka sen perustaminen oli kansallisessa tasolla suora reaktio sisällissotaan (Laine 1972, 44–47; Muukkonen 2000, 28).

Karilas näki sisällissodan jälkeen kommunismin leviämisen vakavana uhkana, jolle olivat alttiita erityisesti nuoret. Luetellessaan nuorison hyväksi toimivia järjestöjä vuonna 1928 hän jätti mainitsematta vasemmiston nuorisjärjestöt mutta myös vuonna 1928 käynnistyneen suojeluskuntien poikatoiminnan, jota oli käytännössä harjoitettu jo 1920-luvun alusta lähtien (Karilas 1928, 50; Vasara 1997, 518). Voidaan ajatella, että vaikka Karilas oli sitoutunut tiukasti valkoisen Suomen arvomaailmaan, hän halusi pitää kristillisen poikatyön erossa sekä vasemmistosta että liian oikeistolaisista painotuksista. Vuonna 1936 hän huomioi huolestuneena militaristisen nuorisokasvatuksen Neuvostoliitossa ja Saksassa, missä nuorisoa kasvatettiin Karilaan mukaan ”sokeasti kuuliaisiksi suureen aseidenmitteilyyn” (Karilas 1936, 56–57).

Uskonto ja urheilu

Kristillisen liikuntakasvatuksen ensiaskeleet otettiin Suomessa 1900-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä, jolloin Helsingin NMKY:n toimitalon yhteyteen rakennettiin voimistelusali (Michelsen 1983, 10). Liikuntakasvatus pysyi kuitenkin pitkään vain harvojen kristillisten yhdistysten toimintamuotona. Vuonna 1923 Karilas oli perustamassa NMKY-urheilulle keskusliittoa Suomen NMKY:n Urheiluliittoa, jonka ensimmäiseksi puheenjohtajaksi hänet myös valittiin. Liiton perustamisen taustalla oli aatteellisten näkökohtien lisäksi käytännöllisiä syitä: haluttiin estää liikuntaa harrastavien jäsenten valuminen ”maallismielisiin seuroihin” ja saada kelpoisuus osallistua kansallisiin urheilukilpailuihin [7]. Kristillisen urheiluliikkeen järjestäytyminen yhteisen liiton alle oli luonteva kehitys suomalaisessa urheiluelämässä. Suomen Voimistelu- ja Urheiluliitto (SVUL) oli jo noussut suureksi kansalliseksi liitoksi, työväen urheiluliike järjestäytynyt Työväen Urheiluliiton (TUL) alle ja opiskelijat Akateemisen urheiluliiton alle. Vuoden 1927 Kööpenhaminan liikuntakonferenssi ja sen yhteydessä pidetyt NMKY:n Maailmanliiton urheilukilpailut antoivat tärkeän sysäyksen kristillisen liikuntakasvatuksen leviämiseksi Suomessa. Karilaan arvion mukaan kokouksen myötä ”liikuntakasvatus tuli ikään kuin virallisesti hyväksytyksi ja otetuksi yhdistystemme työmuodoksi”. (Aurola 1941, 63; Tuovinen 1969, 43, 77–78; Michelsen 1983, 11–13, 32–33.)

Liikuntakasvatus tuli osaksi NMKY-liikkeen toimintaa Englannissa ja Yhdysvalloissa vaikuttaneen ”muskelikristillisen” (Muscular Christianity) suuntauksen vanavedessä 1800-luvun lopulla. Muskelikristillisyydellä tarkoitettiin kristilliseen vakaumukseen perustuvaa terveyden ja kuntoisuuden vaalimista. Termi levisi angloamerikkalaiselle kielialueelle englantilaiskirjailijoiden Charles Kingsleyn ja Thomas Hughesin romaaneita kuvaavista aikalaiskommenteista. (Ks. Putney 2001.) Perinteisesti urheiluun oli suhtauduttu kristinuskossa toissijaisena hurskauteen verrattuna, mutta ajatus ruumiista Pyhän Hengen temppelinä liitti uskonnonharjoituksen ja liikunnan uudella tavalla yhteen. Kristillisten yhdistysten yhteyteen rakennettiin voimistelusaleja, jotka houkuttelivat poikia mukaan toimintaan ja mahdollistivat säännöllisen kristillisen urheilutoiminnan. (Muukkonen 2000, 25; Putney 2001, 56–69.) Myös Karilas viittasi ajatukseen ruumiista Pyhän Hengen temppelinä. Paavali käytti Karilaan mukaan mielellään ”urheiluelämästä otettuja vertauksia” tietäen tarkasti ”ruumiillisten ponnistusten merkityksen elämäntehtävänsä suorittaessaan” (Karilas 1927a, 124; Karilas 1929d, 16).

Suomen NMKY:n Urheiluliiton puheenjohtajana Karilas pyrki perustelemaan liikuntakasvatuksen tarpeellisuutta kristillisen nuorisotoiminnan työmailla, joilla urheiluun kohdistui pelkoja ja periaatteellista vastustusta (Tuovinen 1969, 79; Taipale 1980, 62). Hän perusteli liikuntakasvatusta etenkin poikatyön muiden toimintamuotojen täydentäjänä sekä poikien luonnollisen liikuntatarpeen tyydyttäjänä (Karilas 1929b, 115), mutta myös aikakauden liikuntakeskustelusta tutulla argumentilla, jonka mukaan ruumiilliset harjoitukset kuuluivat kansalaisvelvollisuuksiin (Ks. esim. Halmesvirta 1995b).

Liikuntatoiminnalla me näet voimme tavallaan täydentää poikien henkistä ja tietopuolista kasvatusa, karkaista paitsi heidän ruumistaan myös heidän sielunsa arkuutta ja liiakerkkyyttä, lujittaa luonnetta, kasvattaa kansalaiskuntoa ja luoda pohjaa sankarilliselle elämäntaistelulle. (Karilas 1929b, 105.)

Aikakauden lääketieteessä liike nähtiin elämää ylläpitäväksi voimaksi, joka jalosti niin ruumiista kuin myös sielua. Liikkumattomuutta ja joutilaisuutta saattoi seurata voimien väheneminen sekä lopulta henkinen ja fyysinen rappio. Lapsilla ja nuorilla oli Karilaan mukaan synnynnäinen liikuntatarve, jonka tyydyttämiseen juuri liikuntakasvatus tarjosi tilaisuuden. (Karilas 1929c, 108, 115; Halmesvirta 1995b, 34.) Lihakset olivat ”tahdon välikappaleita”,

joita harjoittamalla myös tahtoa voitiin vahvistaa [8]. Siten urheilulla oli suora yhteys ihmisen henkiseen kasvuun: ”Ruumiinharjoitus vahvistaa näet myös tahtoa, ja tahdon harjoitus henkeä ja koko persoonallisuutta” (Karilas 1934, 160). Karilas pohti kirjoituksissaan paljon myös urheilun varjopuolia. Urheilun haitalliset vaikutukset johtuivat Karilaan mukaan yleensä siitä, että ”rajoitutaan pelkkiin ruumiinharjoituksiin ja unohdetaan sielun ja hengen harjoittaminen” (Karilas 1929d, 11). Liikuntakasvatus ei kuitenkaan uhannut hengellistä työtä, mikäli se asetettiin tiukasti kristinuskon ja henkisen kasvun yhteyteen. Näin päästiin ”terveeseen ruumiinharjoitukseen”, joka oli Raamatunkin mukaan ”jokaisen ihmisen uskonnollis-siveellinen velvollisuus, sillä Jumala vaatii omakseen koko ihmisen” (Karilas 1929b, 114, 116, 119).

Kristillinen poikatyö tähtäsi kristillisen ihannekansalaisen kasvattamiseen. Tämä tarcoitti ruumiillisesti ja sielullisesti kehittyneitä, omat yksilölliset taipumuksensa löytäneitä nuoria miehiä, jotka halusivat työskennellä isänmaansa hyväksi. Karilas kirjoitti vuonna 1929 ”uudesta sankari-ihanteesta”, jonka sankari oli ”ruumiiltaan puhdas, terve, vahva, joustava, voimaponnistuksiin tottunut, kestävä ja työteliäs”, mutta lisäksi ”sielultaan vilpittön, vaatimaton, kieltämysten tuttava, toverillinen ja kunniantuntoinen” sekä hengeltään ”horjumaton, aatteellinen oikeassa mielessä, altis palvelemaan hyviä asioita, lähimmäistään rakastava ja Jumalaa pelkäävä” (Karilas 1929d, 11–12). Hyviä esimerkkejä fyysisesti ja henkisesti tasapainoisista miehistä olivat Karilaan mukaan Abraham Lincoln, joka oli älykäs, hyväsydäminen ja vaatimaton mutta myös roteva, vahva ja kovaan työhön tottunut sekä Paavo Nurmi, joka ”kunnostautuu ei ainoastaan kilpamentällä vaan myöskin elintaivoissa, itsensä voittamisessa ja kieltäytymisessä” (Karilas 1916, 375, 379; Karilas 1925, 175, 177).

Poikamaailman asiantuntijat

Perinteinen luterilainen kasvatus perusti auktoriteettinsa kuriin ja isäntävaltaan. 1900-luvun alkupuolella traditionaalinen kasvatusauktoiteetti sai rinnalleen karismaattisen, laillisen ja asiantuntijuuteen perustuvan auktoiteetin. Moderni nuorisotyö ei pohjannut auktoiteettiaan enää vain traditioon vaan myös kasvattajan ja kasvatettavien keskinäiseen kiintymykseen ja asiantuntemukseen, jotka nousivat keskeiseen rooliin myös kristillisessä poikatyössä. (Nieminen 2003, 262–277.) Karilaan mukaan kristillisen poikatyön onnistuminen edellytti poikaikään liittyvää teoriatieta ja poikien tuntemista (Karilas 1929b, 4). Poikatyössä oli huomioitava kuhunkin ikäkauteen liittyvät ominaispiirteet oikeiden toimintamuotojen ja kasvatusmenetelmien valitsemiseksi (Karilas 1929b, 46). Tämän vuoksi poikatyöntekijöiden oli otettava tieteellistä tutkimusta apuna käyttäen selkoa ”poikamaailmasta” (Karilas 1929b, 10).

Kristillisen poikatyön erikoisuus on oleva siinä, että se kaikessa toiminnassaan koettaa ottaa huomioon, mitä mikin poika ajattelee, tuntee ja tahtoo, ja asettaa menettelytapansa sen mukaisiksi. Sielutieteellisillä näkökohdilla on sentähden työssä mitä suurin merkitys. (Karilas 1922a, 22–23.)

Karilas paneutui poikaikää koskeviin kysymyksiin etenkin teoksessaan Pojan maailma (1929), joka oli suunnattu kasvattajille nimenomaan poikaikään liittyvän tietämyksen lisäämiseksi. Teoriatieta kehityksen sisäisistä laeista ei kuitenkaan riittänyt, vaan kasvattajien oli hankittava tietoa myös poikien elinympäristöistä ja kasvuolosuhteista (Karilas 1922d, 141, 193), koska nuoret olivat aikuisia alttiimpia ympäristön vaikutuksille (Karilas 1929b, 133). Tietoja hankittiin muun muassa Suomen NMKY:n Poikien paikallisille poikaosastoil-

le suuntaamien kiertokyselyiden kautta, joissa Karilaan mukaan “varsin huomattavalla tavalla sykähtää vastaan poikien maailma” [9]. Karilas kehotti hankkimaan pojista tietoja myös poikaosastojen toiminnan yhteydessä:

Paitsi jäsenluetteloa on hankittava ja muistiin merkittävä kaikenlaisia tietoja, jotka saattavat valaista pojan olemusta, hänen luonnettaan ja niitä olosuhteita, joissa hän elää, sekä tapahtuneita muutoksia. (Karilas 1922d, 141.)

Karilaan mukaan ikävuodet kymmenestä kahteenkymmeneen olivat kriittistä aikaa, jolloin nuoret valmistautuivat ja varustautuivat “paljon kysyvää elämää varten” (Karilas 1922a, 23). Tämän tärkeän kehitysvaiheen taitekohtaan sijoittui murrosikä, sielullisen kehityksen kausi, pyhäkoulun ja rippikoulun välimaastoon sijoittunut ”vaarallinen eksytysten aika”, jolloin poika valmistautui todellista elämää varten kehittyen joko ”kunnon mieheksi” tai lähtien ”tuhlaajapojan teille” (Karilas 1926a, 28; Karilas 1929b, 30). Murrosiän käsite (adolescence) oli vakiintunut kehityspsykologisiin keskusteluihin 1900-luvun alussa yhdysvaltalaisen psykologin G. Stanley Hallin teosten välityksellä (Aapola 2003 87–90; Puuronen 2006, 45–46). Hallin teoriassa, joka rakensi siltaa rousseaulaisen kasvatusfilosofian, uuden empirisen psykologian ja evoluutioteorian välille, murrosikä hahmottui myrskyisäksi, epätasapainoiseksi ja vaaralliseksi, mutta välttämättömäksi aikuistumisvaiheeksi, jonka kautta lapsuuden tasapaino rikkoutui. Suomen kieleen murrosiän käsitteen toi Aksel Rosenqvist vuonna 1915 Hallin ajatuksia toistelevassa teoksessaan *Murrosikä ja kasvatus*, jonka myös Karilas tunsi. (Aapola 1999, 38–39; 95–100; Aapola 2003, 87–90; Puuronen 2006, 45–47.)

Murrosikä oli tärkeä itsenäistymisvaihe, jolloin sivistystä edustava itsetietoisuus heräsi ja otti vallan ihmisessä luonnon sijaan (Karilas 1931b, 329, 331; Ojakangas 1997, 83–84). Kasvattajan tuli suhtautua Karilaan mukaan murrosikäen erityisellä “ymmärryksellä, huolella ja rakkaudella” (Karilas 1929b, 30). Karilas oli omaksunut ymmärrystä korostavan näkemyksensä luultavasti saksalaiselta nuorisopsykologian teoreetikolta Eduard Sprangerilta, jonka tuotantoa hän tunsi hyvin (Ks. esim. Karilas 1929b, 75–76). Sprangerin merkittävien anti nuoruuden psykologialle oli nimenomaan ymmärtämisen ottaminen nuorten tutkimisen lähtökohdaksi kausaalisen selittämisen sijaan (Puuronen 2006, 53–56). Murrosikäiset olivat Karilaan mukaan sisimmältään “jotain hyvää, puhdasta ja jaloa”, mutta tekeytyivät huonommiksi ja pahemmiksi kuin oikeasti olivat. Huomattuaan ristiriidan sisällään pojat sulkeutuivat ja toivat itsestään esille vain huonoja puolia (Karilas 1922c, 35; Karilas 1929b, 12). Tämän ymmärtämisessä oli murrosikäisten kasvattamisen ydin ja samalla myös vaikeus.

Poika pitää kovaa ääntä saadakseen sisäisesti olla rauhassa, nauraa silloin kun tahtois ikeä, esiintyy rohkeana ja mahtavana silloin kun sisimmässään pelkää sekä tekeytyy pahaksi ja tottelemattomaksi ja kaikin puolin mahdottomaksi, sillä häntä hävettää, jos hänen sydämessään orastavat hyvät ja jalot ominaisuudet vedetään liian aikaisin esiin aivan kuin kukantaimet lasikuvun alla. (Karilas 1929b, 12.)

Murrosikäinen poika saattoi ryhtyä ”arvostelemaan ja vastustamaan aikuisten mielestä selviä tosiasioita” ja alkoi ”vastustaa sellaisia uskonnollisia tapoja kuin kirkonkäyntiä ja kotihartautta”. Perinteisten tapojen arvostelu ja epäilykset opettivat poikia käsittelemään syvällisiä elämänkysymyksiä ja muovasivat pojasta itsenäisen persoonan, siten myös niihin oli suhtauduttava ymmärtäväisesti: ”Älkäämme orjuuttako poikaa, vaan koettakaamme saada hänessä heräämään omaa, erikoislaatuista ja itsenäistä elämää. Iloitkaamme siitä, että hän

etsii ja kysyy.” (Karilas 1929b, 31–33; Karilas 1926a, 32.) Nuorten epäilysten suhteen Karilas vaikuttaisi olleen selvästi sallivampi kuin kristillisen partioliikkeen johtohahmo Vernerin Louhivuori, jonka mukaan nuori uskon epäilijä oli aina ”luonnottomuus” (Halmesvirta 1997, 36). Toisaalta murrosikä saattoi johtaa nuoret Karilaan mukaan myös vääränlaiseen epäilyyn, esimerkiksi ”tutkimaan toisarvoisia salaoppeja” tai ”palvomaan jonkinlaisia vähemmänarvoisia uskonnon korvikkeita, jommoisia myös sokeat yhteiskunnalliset uskomukset ovat” (Karilas 1929b, 36).

Hallin murrosikäteoria piti sisällään rekapitulaatioteorian eli käsityksen, jonka mukaan yksilönkehitys toisti ihmiskunnan kehitysvaiheet. Lapset hahmottuivat teoriassa ihmiskunnan alkuvaiheita eläviksi olennoiksi, jotka nousivat suotuisissa olosuhteissa kohti sivistystä edustavaa aikuisuutta. (Rader 1987, 123; Aapola 1999, 40; Aapola 2003, 88.) Karilaan mukaan ihmiskunnan kehitys metsästäjistä kohti maanviljelystä ja ”heimoelämää” näkyi esimerkiksi poikien leikeissä:

Kun pojat pitävät teltaelämästä, nuotion sytyttämisestä, pelaavat hiivintä- ja piiloutumisleikkejä, keräilevät, heittävät, lyövät sauvalla palloa, väistävät j.n.e, niin eikö siinä kaikessa ole jotain perintöä siltä ajalta, jolloin esi-isämme elivät metsästyksellä. Samoin kävelevät pojat mielellään avojaloin sekä kahlaavat vedessä. Maanviljelyksen alkuasteelta on kotoisin hiekassa kaivaminen j.n.e.. Heimoelämää edustavat taistelu- ja puolustusleikit. [10]

Rekapitulaatioteorian mukaisesti pojat nähtiin yksilöiden sijaan usein ryhmien jäseninä (Putney 2003, 101–102). Pojat hakivat Karilaan mukaan lähes pakonomaisesti turvaa muista samanikäisistä. Poikien kokoontumisalttius johti pahimmillaan rikosten ja paheiden leviämiseen poikaporukoissa, mikä sai aikaan pahimmillaan ”tuhlaajapoikien armeijoita”. Pojat olivat erittäin alttiita ympäristön vaikutuksille juuri poikaporukoissa, joissa ”joukkohenki” määräsi tahdin. (Karilas 1928, 5–9; Karilas 1929b, 128–129.)

Nuorisokasvatuksen teoriaa alettiin Suomessa kehittää kunnolla vasta 1950-luvulla, joten Karilaan 1920-luvun poikatyön teoriaa käsittelevät kirjoitukset olivat uraauurtavia (Telemäki 1986, 17–18). Karilas halusi kristillisen poikatyön perustuvan psykologiseen tietämykseen nuorten kehitysvaiheista ja esimerkiksi murrosiän ristiriidoista. 1800-luvulla nousseet sekulaarit kasvatusopit näkivät ihmisen ensi sijassa biologisena ja psykologisena organismina, jonka luontaiselle kasvulle kasvattajan oli asiantuntijana luotava suotuisat olosuhteet. (Ojakangas 1997, 115–127, 160; Kakko 2005, 138–139; Tähtinen 2011, 198, 210.) Kristillinen poikatyö halusi toimia Karilaan mukaan välittäjänä nuorten ja aikuisten välillä sekä ”olla mukana poistamassa sitä juopaa, joka on olemassa aikuisten ja vaikeassa kasvu-, murros- ja kehitysiässä olevien poikien välillä” (Karilas 1922b, 13). Välittäjän roolinsa oikeuttamiseksi poikatyöntekijöiden tuli hankkia pojista tietoa mahdollisimman paljon.

Kirjallisuusharrastus ja itsekasvatus

Vapaa-ajan kontrolloinnista tuli 1900-luvun alkupuolella nuorisoa koskevan keskustelun avainkysymys. Joutilaina nuorten pelättiin ajautuvan huonoihin porukoihin ja sitä kautta pahoihin tekoihin. (Aapola & Kaarninen 2003, 24; Nieminen 2003, 263; Tuomaala 2011, 54–55.) Karilaan mukaan joutilaat nuoret olivat ”kaltevilla pinnalla”, joka vietti kohti huli-ganismia eli rötöksiä ja järjestyshäiriöitä (Karilas 1929b, 76). Yhdeksi ratkaisuksi joutilaisuuteen nähtiin nuorten ohjaaminen hyvien harrastusten pariin. Harrastukset kehitettiin sosiaalisesti hyväksytyiksi vapaa-ajanviettotavoiksi, joiden kautta nuoret samalla sitoutet-

tiin työelämän arvoihin. (Tuomaala 2011, 55; Gelber 1999, 1–2.) Harrastukset eivät olleet laiskaa puuhastelua vaan työnkaltaista vapaa-ajan hyödyllistä käyttämistä. Jotkut tutkijat ovatkin puhuneet modernin harrastamisen yhteydessä protestanttisesta vapaa-ajan etiikasta viitaten Max Weberin protestanttisen työetiikan käsitteeseen. (Gelber 1999, 11).

Karilas näki harrastusten heräämisen tärkeäksi poikien elämänuran löytämisen kannalta ja huomioi myös niiden laajemman yhteiskunnallisen merkityksen. Harrastukset olivat ”harjoittelua, joka viittasi myöhemmän iän tosiyöhön” hyödyttäen myös yhteiskuntaa, jonka ”pylväiksi” pojat tulevaisuudessa kehittyivät. Parhaassa tapauksessa harrastukset toivat esille nuoren taipumukset ja ohjasivat nuoren oikealle elämänuralle, mutta niillä oli positiivinen vaikutus myös nuoren persoonallisuuteen, vaikka ne eivät aina johtaneetkaan oman elämänuran löytymiseen. (Karilas 1929b, 78, 91, 93, 102.) Elleivät pojat saaneet harrastuksilleen ymmärtämystä ja tukea, he saattoivat Karilaan mukaan valita ”vahingollisia, pahimassa tapauksessa rikollisia harrastuksia” (Karilas 1929b, 76). Karilaan puhe harrastusten heräämisestä kielii herbartilaisista painotuksista. Herbartilaisuudessa harrastus oli uusien mielteiden omaksumisprosessia eli appreseptiota seuraavaa halua laajentaa, lisätä ja lujittaa tiettyä miellejoukkoa. Kasvatuksen tavoitteena oli herättää harrastuksia, jotka synnyttyään alkoivat laajentaa omaa piiriään. Herbartilaisuus oli Helsingin yliopistossa yksi kasvatustieteen pääsuuntauksista vielä Karilaan opiskeluaikoina. (Iisalo 1991, 154–162.)

Hyviä harrastuksia Karilaan mukaan olivat esimerkiksi taideharrastukset, kotiseutututkimus, keräily, rakentelu ja askartelu sekä urheilu, pelit ja leikit (Karilas 1929c, 91–125). Suurimman huomion Karilaan kirjoituksissa sai kuitenkin kirjallisuusharrastus, jolla hän tarkoitti kirjojen lukemista, oman kirjaston kartuttamista sekä kirjoittamista. 1900-luvun alussa luku- ja kirjoitustaidosta tuli modernin kansalaisen perustaito. Perinteinen lukutaidonopetus oli tähdännyt lähinnä uskonnollisiin tavoitteisiin, ja lukeminen oli yleensä ulkolukua tai toistolukua. Agraarikulttuurissa lukemiseen suhtauduttiin pikemminkin laiskotte-luna kuin hyödyllisenä harrastuksena. Ekstensiivinen eli uusia tekstejä hakeva lukutapa alkoi yleistyä tavallisen kansan parissa vasta 1800-luvun puolivälin jälkeen muun muassa sanomalehtien ja romaanien yleistymisen sekä kirjastoverkon tihentymisen myötä. Aktiivisen lukutaidon yleistyttyä myös nuorille alettiin tuottaa yhä enemmän kirjallisuutta, ja etenkin 1920-luku oli nuortenkirjallisuuden kasvun aikaa. Nuoret alkoivat myös kirjoittaa itse tekstejä ja julkaista niitä omissa käsinkirjoitetuissa lehdissään tai Nuoren Voiman kaltaisissa harrastuslehdissä. (Kuivasmäki 1996, 60–72; Mäkinen 1996, 24–28; Hakala 2011, 92; Kempainen ym. 2011, 7–9.) Kirjoittaminen ja lukeminen olivat kuuluneet myös Karilaan omaan lapsuuteen ja nuoruuteen. Vuonna 1946 hän muisteli olleensa lapsena ”ujo ja tiedonjanoinen lukutoukka”, joka kirjasi ylös ja arvioi lukemansa teokset sekä keräsi muistikirjaan ”tietoja vähän joka alalta” (Karilas 1946, 41).

Karilaan mukaan oli ehdottoman tärkeää, että pojat saivat luettavakseen nimenomaan hyviä kirjoja:

Vedellä voidaan sammuttaa tuli, joka uhkaa polttaa romukasan, mutta kun sinun rinnassasi syttyy puhdistava tuli, ei sitä voi sammuttaa muulla kuin huonolla ja tukahduttavalla kirjallisuudella. Hyvällä kirjallisuudessa se saa sinun tulenarassa sielussasi aikaan suuren hengenpalon, jonka tuhkasta kerran nousee sadun ihmeellinen fenikslintu, runous ja elämä. (Karilas 1921, 613.)

Vanhempien tuli valita luettava kirjallisuus, sillä huonot kirjat saattoivat haitata pojan kehitystä. Romaanien haitallisista vaikutuksista keskusteltiin jo 1800-luvulla, jolloin tämä kirjallisuudenlaji varsinaisesti vakiintui Suomeen (Mäkinen 1996, 32–35). Huonoja kirjoja olivat Karilaan mukaan etenkin rikosromaanit, jotka saattoivat viedä pojan rikosten teille,

mutta myös jännitysromaanit, rakkausromaanit sekä ”pilajutut”. Myöskään elokuvat eivät olleet nuorille sopivaa vapaa-ajanvietettä: ”Jos tahdot tulla Yrjö-ritariksi, et etsi henkistä ravintoa itsellesi elokuvateattereista etkä muista epäilyttävistä huvittelupaikoista.” (Karilas 1934, 218.) Hyvä nuortenkirjallisuus oli ihanteellista, mielikuvitusrikasta ja opettavaista, se kuvasi ”luonnon rikasta ja tervettä elämää” tai esitti ”jaloluonteisia sankareita, kaukonäköisiä keksijöitä, uskonnon ja ihmiserakkouden merkkimiehiä ja rohkeita, uhrautuvaisia tutkimusretkeilijöitä”, millä Karilas viittasi nimenomaan kasvattavaan elämäkertakirjallisuuteen (Karilas 1929b, 84–91).

Karilas halusi edistää kirjallisuusharrastusta ja tuoda nuorten ulottuville hyvää luettavaa oman tuotantonsa kautta, jonka levittämisessä hän oli hyvin idearikas. Esimerkiksi *Pikku jättiläisen* myyntiä edisti huomattavasti hänen vuonna 1938 perustamansa Pikku jättiläisen kerho, joka kietoutui *Pikku jättiläisen* ja *Koululaisen muistikirjan* ympärille. Kerhon jäseneksi pääsemiseksi nuoren oli etsittävä *Pikku jättiläisestä* vastaus 50 kysymykseen, jotka löytyivät *Koululaisen muistikirjasta*. (Karilas 1964, 1425; Kallioniemi 1995.) Sivumääräisesti suurin osa hänen nuorille suunnatuista kirjoituksistaan oli suurmieselämäkertoja, joita hän julkaisi lehdissä sekä elämäkertakokoelmiksi painettuina kirjoina. Karilas oli vakuuttunut, että nimenomaan suurilla ihanteellisilla miehillä oli pääsy poikien suljettuihin sydämiin. Pojat kaipasivat luontaisesti ”esikuvaa, jota saa ihailla, sankaria jota voi kunnioittaa, ja miestä, jossa tulevaisuus ilmielävänä astuu häntä vastaan” (Karilas 1929b, 13). Useimmat pojat löysivät hyviä esikuvia lähipiiristään, mutta kaikkien kohdalla näin ei Karilaan mukaan ollut. Tämän vuoksi hän halusi tuoda hyviä esikuvia poikien ulottuville suurmieselämäkertojen muodossa. (Karilas 1933a, 3.) Suurmieselämäkertoja lukemalla nuori sai eläytyä suurmiesten elämään, tuntee hengenheimolaisuutta heidän kanssaan ja samalla ”harjoittautua ratkaisemaan elämän hänelle asettamia tehtäviä” (Karilas 1927b, 39–40). Ensimmäistä elämäkertakokoelmaansa suunnitellessaan Karilas teki selväksi, mikä oli elämäkertojen kasvatuksellinen tavoite ja samalla perusteli teokselle antamansa nimen *Suurmiesten seurassa* (1916):

Lukija saa käydä suurmiesten muodostamaan seuraan, kuunnella siellä heidän keskustelujaan elämäkysymyksistä, nähdä heidän suorittavan elämäntehtäviään ja tehdä vertailuja oman elämänsä kanssa; lyhyesti: saa olla hetkisen suurmiesten seurassa.[11]

Esikuvallisten henkilöiden elämäkertoja oli hyödynnetty kasvatuksen ja opetuksen välineenä vuosisatoja ennen Karilasta, ja Suomessakin suurmiesten elämäkertoja luettiin jo 1600-luvulla. 1880-luvulla Kansanvalistusseura ryhtyi julkaisemaan elämäkertasarjaa, jonka tavoitteena oli tarjota nuorille jaloja esimerkkejä sekä kasvattaa oikeaan suomalaisuuteen. Suurmiesten merkitys korostui myös historian oppikirjoissa sekä Topeliuksen *Maamme kirjassa*, jota käytettiin historianopetuksen oheislukemistona 1940-luvulle asti. Karilas käytti elämäkertoja kuitenkin aikaisempaa laajemmin ja systemaattisemmin osana kasvatustyötään. (Klinge 2008, 7, 10, 11; Kinnunen 2012, 395; Kaarinen 2013, 149–150, 156, 158.) Karilaan suurmieselämäkertojen kirjoon mahtui niin ajattelijoita, taiteilijoita, kirjailijoita ja uskonnollisia johtajia kuin tutkimusmatkailijoita, keksijöitä ja sotapäälliköitäkin. Mukana oli paljon myös suomalaisia suuruuksia, kansallissankareita Runebergistä Snellmaniin ja Wallinista Castreniin. Karilas esitteli elämänerroissaan suurmiehiä niin monelta alalta, että jokainen poika löysi varmasti oman esikuvansa. Elämäkerrat tarjosivat opinto-retken ”historian suuriin oppisaleihin, valtaville taistotantereille, tomun peittämiin tiedemiesten työhuoneisiin” sekä myös ”polvesta polveen säilytettäviin elämänarvojen aarre-kammioihin” (Karilas 1925, 57).

Sellaisista historian merkkihenkilöistä, joiden elämäkertoilla on meille paljon annettavana, mainittakoon esimerkiksi vain Sokrates, Franciskus Assisialainen, Michelangelo, Luther, Pascal, Cromwell, Franklin, Washington, Pestalozzi, Livingstone, Dickens, Carlyle, Emerson, Ibsen, Tolstoi ja Edison ja suomalaisista Arwidsson, Snellman, Lönnrot, Castren, Wallin, Ruotsalainen, Topelius ja Kivi, lukuisia muita mainitsematta. (Karilas 1929a, 43.)

Elämäkertojen kasvatustehtävän kannalta tärkeitä teemoja olivat Karilaan mukaan henkilön lapsuusvaiheet ja suhde vanhempiin, koulunkäynti ja ensimmäisistä vaikeuksista selviäminen, harrastusten herääminen, itsetietoisuuden kehittyminen ja ensimmäiset pyrkimykset itsekasvatukseen sekä elämäntehtävän löytyminen (Karilas 1929b, 51–52, 57, 64–66). Suurmieselämäkerrat valaisivat elämään liittyviä valintatilanteita, opastivat oikeisiin valintoihin sekä varoittivat vääristä. Samalla ne välittivät yhteisöllistä moraaliala ja elämänarvoja nuorille ymmärrettävässä muodossa (Ks. Koski 2001, 18, 22). Yksi elämäkertojen tärkeimmistä elämänfilosofisista opetuksista oli vastoinikäymisten välttämättömyys. Vastoinkäymiset vahvistivat luonnetta ja persoonallisuutta, punnitsivat elämäntutsumuksen vakavuuden ja paljastivat ”elämän perustotuksia”. (Ks. esim. Karilas 1916, 179; Karilas 1922b, 80; Karilas 1924a, 21; Karilas 1929b, 83–85.) Karilas tunsikin muun muassa saksalaisen kasvattajan Friedrich Wilhelm Foersterin (1869–1966) luonteenkasvatuskirjallisuutta. Foersterin mukaan luonteen vahvistaminen oli tärkeää, jotta ihmisellä oli voimaa tehdä ristiriitaisista sisäisistä pyyteistä huolimatta oikeita valintoja elämässä (Karilas 1929b, 78; Ekqvist 2011, 19–20, 26, 33).

Karilaan suurmiehet olivat luonteeltaan ennen kaikkea nöyriä ja vaatimattomia, mutta myös päättäväisiä ja työteliäitä (Ks. esim. Karilas 1924a, 172). Sotasankarin ja seikkailijan Myhrbergin tavoin oli pyrittävä ”hellittämättä eteenpäin sillä tiellä, jolle oli lähtenyt” (Karilas 1920, 13). Maallisille kunnianosoituksille suurmiehet eivät antaneet kovin suurta arvoa vaan suoranaisesti välttelivät julkista tunnustusta, koska eivät katsoneet ansaitsevan siitä koituvaa kunniaa. Näin teki Karilaan mukaan niin Lönnrot, Myhrberg ja Livingstone kuin myös Dickens ja Vernekin. (Karilas 1920, 30, 75, 170; Karilas 1924a, 165; Karilas 1930a, 159.) Suurmiehet eivät katsoneet tekevänsä suurtekoja itseään varten vaan yleisen hyvän tai jonkin ylevämmän periaatteen vuoksi. Kristillis-isänmaallisessa moraalikasvatuksessa hyveiksi määrittyivät erityisesti ominaisuudet, joiden avulla ihminen pystyi osoittamaan asemansa toisten palvelijana (Koski 1999, 26; Koski 2001, 45).

Suurmieselämäkertojen kautta Karilas halusi edistää nuorten moraalis-uskonnollista itsekasvatusta, *Pikku jättiläinen* sen sijaan edisti nuorten tietopuolista itsekasvatusta ja toimi samalla harrastusten herättäjänä sekä myös itsessään hyvänä harrastuksena. *Pikku jättiläisen* alkusanojen mukaisesti sen tavoitteena oli esittää ”eri tieteiden ja käytännöllisen elämän alalta asioita, jotka antavat sysäyksen ja ovat johdatuksena jatkuvaan opiskeluun” (Karilas 1924c, 5). Teoksen aiheet ja esitystapa oli valittu selvästi nuoria ajatellen. Listausten, luetteloiden ja vuosilukujen lisäksi *Pikku jättiläinen* sisälsi paljon toiminnallisia tehtäviä, joissa lukija sai tehdä esimerkiksi kuvitellun hyökkäyksen keskiaikaiseen linnaan, oppi valmistamaan linnunpöntön, löytämään ilmansuunnat kuunpyörän avulla sekä hoitamaan erilaisia vammoja ja sairauksia. (Karilas 1924c, 33, 185–186, 462–465, 874–894.)

Ensimmäisen *Pikku jättiläisen* pohjana oli *Koululaisen muistikirjaa* toimittaessa kertynyt aineisto. *Koululaisen muistikirja* oli Karilaan toimittama koululaiskäsikirja, joka ilmestyi joka syyskuu koululaisia varten. *Koululaisen muistikirjan* tavoitteena oli *Pikku jättiläisen* tavoin johdattaa nuoret opiskeluun vapaa-ajalla sekä herättää harrastuksia. Lisäksi *Koululaisen muistikirjassa* oli tyhjiä taulukoita, jotka lukija sai itse täyttää. Täytettäviin taulukoi-

hin lukija sai kirjata tietoja esimerkiksi pituudestaan, painostaan ja rinnan ympärystä, taloudenpidostaan, omista vanhemmistaan, sukulaisistaan, opettajistaan, koulutovereistaan, arvosanoistaan sekä omistamistaan kirjoista, ja näin kontrolloida omaa fyysistä kehitystään ja harrastuksiaan sekä muotoilla itselleen "oman ojennusnuoran" kirjaamalla ylös hankkimaansa elämäkokemusta. (Ks. esim. Karilas & Viherjuuri 1916, 6; Karilas & Viherjuuri 1917, 23; Karilas 1929a, 24; Karilas 1930b, 91; Karilas 1931a, 229–231.) Itsekontrolliin ja itsekasvatuksen harjoittaminen muistikirjan avulla kuului Karilaan mukaan myös useiden esikuvallisten suurmiesten päivittäisiin askareisiin (Ks. esim. Karilas 1931a, 229–231; Karilas 1931b, 329–330).

Karilas halusi kasvattaa omatoimisia ja itsenäisiä kansalaisia, jotka hillitsivät ja hallitsivat itseään. Suurmiehet olivat Karilaan mukaan hyviä kasvattajia juuri siksi, että he eivät olleet ”sellaisten heikkojen ja turhamaisten kasvattajien kaltaisia, jotka kasvattavat epäitsemäisiä jäljittelijöitä” (Karilas 1925, 61). Uusi kansalaisuusihanne korosti itsenäisen toiminnan ja ajattelun merkitystä, jonka yhteyteen myös itsekasvatus voidaan asettaa (Ekqvist 2011, 33; Tähtinen 2011, 211). Ihannekansalaisella oli taito kasvattaa itse itseään tiettyjen ohjenuorien avustamana, mutta myös kyky kontrolloida ja hallita itseään. Karilas asetti kirjallisuusharrastuksen vahvasti itsekasvatuksen yhteyteen, minkä vuoksi oli tärkeää, että vanhemmat valitsivat nuorten lukeman kirjallisuuden. Suurmieselämäkerrat, *Pikku jättiläinen* ja *Koululaisen muistikirja* olivat Karilaan oma kontribuutio nuorten itsekasvatukselle ja kirjallisuusharrastukselle. Samalla teokset tarjosivat materiaalia esimerkiksi kristillisen poikatyön kokouksiin. On kiinnostavaa, että samalla aikakaudella, jolla Karilas pyrki edistämään nuorten kirjallisuusharrastusta, jotkut kasvattajat esittivät hyvin kulttuurikielteisiä näkemyksiä, joissa nuorten ylisivilisoituminen ja liiallinen kirjasivistys nähtiin uhkina (ks. Halmesvirta 1995b, 43, 51; Halmesvirta 1995a, 25–29; Halmesvirta 1997, 55).

Poikien pelastaja

Tässä artikkelissa olen tehnyt katsauksen Yrjö Karilaan 1920- ja 1930-luvun nuorisokasvatuksen kiintopisteisiin. Karilas kantoi huolta nuorten elämästä etenkin kodin ja koulun ulkopuolella ja pyrki kasvattamaan heistä kunnon kansalaisia kristillisessä hengessä. Kristillinen poikatyö oli pelastavaa ja suojelevaa kahdessa merkityksessä: toisaalta nuoret pelastettiin kaduilta ja huonoista porukoista kristillisen poikatyön kokouksiin, toisaalta johdatettiin ”Jeesuksen Kristuksen tuntemiseen ja uskonyhteyteen hänen kanssaan” ja sitä kautta iankaikkiseen elämään (Karilas 1922a, 16). Samalla nuoria pyrittiin kontrolloimaan vapaa-ajalla, jolloin he olivat vanhempien ja opettajien katseiden ulottumattomissa. NMKY-liikkeen toiminnassa oli vahva sosiaalinen aspekti, vaikka sen päätavoite oli sosiaalisten ongelmien lievittämisen sijaan nuorten johdattaminen kristillisen uskon pariin (Muukkonen 2000, 22). On ilmeistä, että etenkin sisällissodan jälkeen kristillinen poikatyö sai yhteiskunnan eheyttämiseen liittyviä tehtäviä, vaikka toiminta pysyi muodollisesti kristillisenä rakkaudentyönä.

NMKY-liikkeen poikatyön keskussihteerinä Karilas pyrki määrittelemään kristillisen poikatyön tavoitteita muun muassa poikatyön opaskirjojen, aikakauslehtikirjoitusten sekä paikallisosastoille lähetettyjen kiertokirjeiden kautta. Samalla hän osallistui nuorisokasvatusta koskevaan huolen sävyttämään keskusteluun, jossa diskursiivisesti rakennettiin ratkaisua vaativia ongelmia (Ks. esim. Markkola 2005, 52). Karilas oli yksi kristillisen poikatyön tärkeimmistä kehittäjistä 1920- ja 1930-luvuilla, jolloin se oli vielä pääasiassa yhdistysmuotoista. Karilaan nuorisokasvatustyölle tyypillistä oli sen monihaaraisuus, jossa työn eri ulottuvuudet liittyivät kiinteästi yhteen. Esimerkiksi Karilaan työ WSOY:llä sekä NMKY:n

poikatyössä olivat vahvasti sidoksissa toisiinsa. Karilas julkaisi WSOY:n kustantamana useita teoksia, jotka oli suunnattu suoraan käytettäväksi kristillisessä poikatyössä, esimerkiksi ohjelmistokokoelmia sekä opaskirjoja poikatyön sihteereille.

Karilas katsoi elävänsä murrosaikaa, jolloin nuorten kasvatukseen tuli kiinnittää erityistä huomiota. Kristillinen poikatyö halusi Karilaan mukaan ojentaa kätensä kasvatuskysymykselle ja järjestää pojille kehittävää vapaa-ajan toimintaa. Samalla se halusi toimia välittäjänä nuorten ja vanhempien välillä perustaen välittäjän roolinsa asiantuntemukseen. Kristilliset yhdistykset osoittautuivat kirkkoa notkeammiksi muuttuvassa yhteiskunnassa. Yksi osoitus tästä oli juuri kristillisten yhdistysten kyky kehittää lapsia ja nuoria houkuttelevaa toimintaa ja sitoa heidän vaikutuspiiriinsä kristillisen nuorisotyön kautta tilanteessa, jossa luterilainen yhtenäiskulttuuri oli hajoamassa ja esimerkiksi kouluopetus siirtyi kirkolta maalliselle vallalle. Kristillinen nuorisotyö oli moderni vastareaktio maallistumiselle sekä kirkon roolin heikkenemiselle yhteiskunnassa (Kallinen & Huttunen 2005, 295; Nieminen 1995, 104).

Karilas tuli kristillisen poikatyön piiriin tilanteessa, jossa nuorisotyön kenttää jakoi vahvasti jakautuminen punaisten ja valkoisten järjestöihin. Kristillinen nuorisotyö leimautui sisällissodan jälkeen valkoisten toiminnaksi, vaikka se pyrki Karilaan mukaan palvelemaan ”erotuksetta kaikkia maamme poikia ja nuoria” (Karilas 1928, 22–23). Karilas halusi kasvattaa pojista fyysisesti, hengellisesti ja henkisesti kehittyneitä kristillis-isänmaallisia miehiä, jotka kykenivät itsenäiseen toimintaan ja itsekasvatukseen. Tämän ihanteen vastakohdaksi hän näki 1930-luvulla Saksassa ja Neuvostoliitossa kasvatettavan ”uuden nuorisotyypin”, joka ”sokeasti tottelee maallista käskijää ja on valmis ase kädessä lähtemään taisteluun tämän asettamien iskulauseiden puolesta” (Karilas 1936, 56–57). Karilas pyrki oman tuotantonsa kautta edistämään nuorten kirjallisuusharrastusta, joka oli kuulunut myös hänen omaan lapsuuteensa. Henkisen ja hengellisen kasvatuksen lisäksi lapset ja nuoret tarvitsivat liikuntaa, joka oli Karilaan mukaan kristityllekin sopivaa, mikäli se asetettiin tiukasti uskonnonharjoituksen yhteyteen.

Viitteet

- [1] Tauno Karilas (1900–1980) oli nuorisokirjailija sekä useiden aikakauslehtien toimittaja. Hänen poikakirjansa olivat aikansa luetuimpia (Uola 2001).
- [2] Teoksesta otettiin vuosina 1924–1964 19 painosta, yhteensä teosta on painettu n. 300 000 kappaletta (Karilas 1964, 1427). *Antero Vipusesta* (Karilas 1950) on otettu vuoteen 2005 mennessä yhteensä 21 painosta.
- [3] Ks. PA WSOYA Karilas Jäntille Helsingissä 1.3.1940.
- [4] Ihanne on sinetöity myös liikkeen 1800-luvun lopulla kehitettyyn kolmio-tunnukseen, joka edustaa ruumiin (body), hengellisyyden (spirit) ja henkisen (mind) tasapainoa (Rader 1987, 126).
- [5] Ks. KA NKA KT.
- [6] KA NKA KKL NMKY:n Poikien neljäs kristillinen kesäkokous Helsingissä kesäk. 26–28 p:nä 1923 (kokousohjelma); KA NKA KKL NMKY:n Poikien kesäleiri Pöyhölässä Keuruulla heinäk. 8–14 p:nä 1919 (leiriohjelma).
- [7] KA NKA PU Liikuntakasvatustyö SNKL:n piirissä. Urheiluliiton johtokunnan laatima lausunto SNKL:n päätoimikunnalle 14.11.1927.
- [8] KA NKA VV no. 3/1932, Karilas, ”Poikien leikit”.
- [9] KA NKA KT Kiertokysely poikaosastoille; KA NKA PK Pöytäkirja Suomen NMKY:n Poikien Liiton vuosikokouksessa Oulussa 11.6.1926.

[10] KA NKA VV no. 3/1932, Karilas, ”Poikien leikit”.

[11] PA WSOYA Karilas WSOY:lle Kellomäellä 14.11.1916.

Lähteet

Arkistolähteet

Kansallisarkisto (KA)

Nuorten Keskuksen arkisto (NKA)

Poikatyön kiertokirjeet ja tiedotteet 1922–1935 (KT)

Kurssit, kokoukset ja leirit 1919–1939 (KKL)

Partio- ja urheilutoiminta 1922–1939 (PU)

Poikatyön pöytäkirjoja 1919–1932 (PK)

Veljesviesti 1931–1932 (VV)

Päivälehdien arkisto (PA)

WSOY:n arkisto (WSOYA)

Yrjö Karilaan kirjeet vuosilta 1911–1972

Alkuperäislähteenä käytetyt kirjat ja aikakauslehtikirjoitukset

Karilas, Yrjö 1916. Suurmiesten seurassa. Porvoo: WSOY.

Karilas, Yrjö & Viherjuuri H.J. 1916. Koululaisen muistikirja 1916–1917. Hämeenlinna: Karisto.

Karilas, Yrjö & Viherjuuri H.J. 1917. Koululaisen muistikirja 1917–1918. Hämeenlinna: Karisto.

Karilas, Yrjö 1920. Suurten retkeilijöiden seikkailuja. Porvoo: WSOY.

Karilas, Yrjö 1921. Suurten miesten mielikirjat. Nuori voima (21), 611–613.

Karilas, Yrjö 1922a. Vaikeuksien voittajia. Porvoo: WSOY.

Karilas, Yrjö 1922b. Joka poika ja Kristillisen poikatyön merkitys. Teoksessa Karilas, Yrjö (toim.), Joka poika. Kristillisen poikatyön kirja. Porvoo: WSOY, 5–25.

Karilas, Yrjö 1922c. Nuorukaisten sielunelämä. Teoksessa Karilas, Yrjö (toim.), Joka poika. Kristillisen poikatyön kirja. Porvoo: WSOY, 30–38.

Karilas, Yrjö 1922d. Kristillisen poikatyön järjestelmä ja Kristillisen poikatyön ohjelmistoa. Teoksessa Karilas, Yrjö (toim.), Joka poika. Kristillisen poikatyön kirja. Porvoo: WSOY, 129–317.

Karilas, Yrjö 1924a. Elämäntehtävien edessä. Elämäkertakokoelma. Porvoo: WSOY.

Karilas, Yrjö 1924b. Nuoret juhliivat. Ohjelmia ja ohjeita lasten ja nuorten kokouksia ja juhlia varten. Porvoo: WSOY.

Karilas, Yrjö (toim.) 1924c. Pikku jättiläinen. Tietokirja nuorisolle, muistikirja aikuisille ja ohjekirja itseopiskelijoille. Porvoo: WSOY.

Karilas, Yrjö 1925. Taistelu ja voitto. Kirja pojille ja nuorukaisille. Porvoo: WSOY.

Karilas, Yrjö 1926a. Poikien ystävät. Helsinki: Suomen Nuorten Kristillinen Liitto.

Karilas, Yrjö 1926b. Työ nuorten hyväksi elämäntehtävänä. Aamu (1), 25–28.

Karilas, Yrjö 1927a. Käyntimme Kööpenhaminan liikuntakasvatuskonferenssissa. Nuorten airut (9), 123–125.

Karilas, Yrjö 1927b. Mitä opimme elämäkerroista. Opintotoveri. Itsekseenopiskelijoiden ja opintokerhojen lehti (3), 39–42.

Karilas, Yrjö 1928. Pojat kokoontuvat. Ajatuksia poikien kristillisestä kasvatuksesta. Porvoo: WSOY.

Karilas, Yrjö 1929a. Näkymätön väliseinä. Porvoo: WSOY.

- Karilas, Yrjö 1929b. Pojan maailma. Sielutieteellisiä ja kasvatuksellisia näkökohtia. Porvoo: WSOY.
- Karilas, Yrjö 1929c. Nuorukaisen sisäisen elämän keskittyminen. Teoksessa Aurola, Verner J. (toim.), *Miehet etsimässä elämää*. Helsingin Nuorten Miesten Kristillisen Yhdistyksen 40-vuotisjuhla-julkaisu 1889–1929. Porvoo: WSOY, 82–92.
- Karilas, Yrjö 1929d. Urheilun merkitys. Teoksessa Liukku, Alfred (toim.), *Urheilun henki. Periaatteita ja ohjeita miesnuorison urheilua varten*. Porvoo: WSOY, 10–16.
- Karilas, Yrjö 1930a. Sankarien seikkailuja. Elämäkertakokoelma. Porvoo: WSOY.
- Karilas, Yrjö 1930b. Koululaisen muistikirja 1930–1931. Porvoo, Helsinki: WSOY.
- Karilas, Yrjö 1931a. Oma ojennusnuora. Elämän johtavia ajatuksia. *Nuori voima* (8), 229–231.
- Karilas, Yrjö 1931b. Sytytä pyhä tuli nuorten mieliin! Päiväkirja – uskottu ystävä, sisäinen tuomari, hyvä henki. Nuoren voiman jouluku, 329–332.
- Karilas, Yrjö 1932. Opiskelu ja elämisen taito. *Yhdyside*. Työkeskustoiminnan kuukausijulkaisu (11–12), 170–171.
- Karilas, Yrjö 1933a. Sankarien seurassa. *Joka poika*, (1), 3.
- Karilas, Yrjö (toim.) 1934. Nuorten kokouksia. Valmiita ohjelmia puheineen, esitelmineen, kertomuksineen ja muine esityksineen. Porvoo: WSOY.
- Karilas, Yrjö 1936. Kristuksen sotilaina. *Kirkon nuoriso*, no. 4, 56–58.
- Karilas, Yrjö 1947. Paljon olen velkaa. Teoksessa Käkönen, Yrjö (toim.), *Mekin olemme olleet nuoria*. Nuorisokirjailijat esittäytyvät. Hämeenlinna: Karisto, 40–44.
- Karilas, Yrjö 1949. Herran koulussa. Teoksessa: Ukkola, Helge & Laurila V. (toim.), *Totellimme taivaallista näkyä. Tunnetut nuorisotyöntekijät kertovat*. Helsinki: Kirkon nuoriso, 98–103.
- Karilas, Yrjö (toim.) 1950. Antero Vipunen. Arvoitusten ja ongelmien, leikkien ja pelien sekä eri harrastelualojen *Pikku jättiläinen*. Porvoo, Helsinki: WSOY.
- Karilas, Yrjö (toim.) 1964. *Pikku jättiläinen*. Tietokirja nuorisolle, muistikirja aikuisille, ohjekirja opiskelijoille. 19. painos. Helsinki: WSOY.

Kirjallisuus

- Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi 2003. Näkökulmia suomalaisen nuoruuden ja nuorison historiaan. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.), *Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Nuorisotutkimusverkoston / Nuorisotutkimusseuran julkaisu* 32. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 9–31.
- Aapola, Sinikka 1999. *Murrosikä ja sukupuoli. Julkiset ja yksityiset ikämäärittelyt*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 763, Nuorisotutkimusverkoston / Nuorisotutkimusseuran julkaisu 8. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Aapola, Sinikka 2003. *Murrosiän lyhyt historia Suomessa*. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.), *Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Nuorisotutkimusverkoston / Nuorisotutkimusseuran julkaisu* 32. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 87–105.
- Aurola, Verner J. 1941. *NMKY-liike kristillisen nuorisoliikkeen esitaistelijana*. Helsinki: Suomen NMKY:n liitto.
- Gelber, Steven M. 1999. *Hobbies. Leisure and the Culture of Work in America*. New York: Columbia University Press.
- Ekqvist, Kristiina 2011. *Kasvatuksen haasteena demokratia – Friedrich Wilhelm Foersterin kansalaiskasvatus ennen ensimmäistä maailmansotaa*. *Kasvatus & Aika* 5 (1), 19–37.

- [www-lähde]. < http://www.kasvatus-ja-aika.fi/dokumentit/foerster_2103111437.pdf > (Luettu 27.11.2013).
- Hakala, Hellevi 2011. Romanttinen oppimäärä kohti ihanteellista kansalaisuutta. Teoksessa Tuomaala, Saara, Salmi-Niklander, Kirsti & Kempainen, Ilona (toim.), Kirjoitettu nuoruus. Aikalaistulkintoja 1900-luvun alkupuolen nuoruudesta. Nuorisotutkimusverkoston / Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 117. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 92–116.
- Halmesvirta, Anssi 1995a. Kansan elinvoimaa kokoamassa – Ivar Wilszmanin voimistelun ja ruumiinhoidon ideologiaa 1870–1920. Teoksessa Nevala, Arto (toim.), Suomen urheiluhistoriallinen vuosikirja 1995. Helsinki: Suomen urheiluhistoriallinen seura, 13–40.
- Halmesvirta, Anssi 1995b. Kansallisen vastustuskyvyn puolesta. Konrad ReijoWaara ja degeneraation idea 1880–1918”. Teoksessa Lahtinen, Merja (toim.) Historiallinen arkisto 105. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura, 13–69.
- Halmesvirta, Anssi 1997. Riiviöistä ritareiksi. Verner Louhivuori, suomalaisen partioatteen synty ja nuorkirkollinen luonteenmuokkausideologia 1910–1924. Teoksessa Halmesvirta, Anssi (toim.), Historiallinen arkisto 109. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura, 7–59.
- Hyrkkänen, Markku 2002. Aatehistorian mieli. Tampere: Vastapaino.
- Hägman, Kai 2001. Piispankadulta Bulevardille. Werner Söderström osakeyhtiö 1878–1939. Helsinki: WSOY.
- Iisalo, Taimo 1991. Kouluopetuksen vaiheita. Keskiajan katedraalikoulusta nykyisiin kouluihin. Helsinki: Otava.
- Kaarninen, Mervi 2013. ”Pitäisi olla puoleksi runoilija voidakseen kirjoittaa historiaa...”. Kirjoittavat naiset ja isänmaan historia nuorisolle”. Teoksessa Jalava, Marja, Kinnunen, Tiina & Sulkunen, Irma (toim.), Kirjoitettu kansakunta. Sukupuoli, uskonto ja kansallinen historia 1900-luvun alkupuolen suomalaisessa tietokirjallisuudessa. Historiallinen arkisto 136. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 149–188.
- Kallinen, Eija & Huttunen, Timo 2005. Ennen meitä – 100 vuotta kristillistä nuorisotyötä. Teoksessa Paananen, Terhi & Tuominen, Hans (toim.), Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 295–310.
- Kallioniemi, Olavi 1995. Pikku Jättiläisen kerho. Talvi-Orpana 1995. Tampere: Tampereen seudun sukututkimusseura.
- Kakko, Tarja 2005. Kurissa ja herran nuhteessa. Luterilainen kasvatusaate 1900-luvun vaihteen Suomessa. Turun yliopiston Annales Universitatis Turkuensis C 236.
- Kempainen, Ilona & Salmi-Nikander, Kirsti & Tuomaala, Saara 2011. Modernin nuoruuden kirjalliset maailmat. Teoksessa Tuomaala, Saara, Salmi-Niklander, Kirsti & Kempainen, Ilona (toim.), Kirjoitettu nuoruus. Aikalaistulkintoja 1900-luvun alkupuolen nuoruudesta. Nuorisotutkimusverkoston / Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 117. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 6–18.
- Kempainen, Jukka 2010. Vitsi, anekdootti. [www-lähde]. < kempainen.blogspot.fi/2010/06/vitsi-anekdootti.html > (Luettu 25.10.2013).
- Kinnunen, Tiina 2012. ”Mainioita naisia” – pienoiselämäkerrat autonomian ajan historiapolitiikassa. Historiallinen aikakauskirja 110 (4), 390–400.
- Klinge, Matti 2008. Muistamisen arvoiset. Teoksessa Klinge, Matti (päätoim.), Suomen kansallisbiografia. Hakemisto. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 7–20.
- Kuivasmäki, Riitta 1996. Kuinka nuorisokirjallisuus löysi paikkansa kirjallisuusinstituutiossa? Teoksessa Niemi, Juhani (toim.), Rakkaudesta lukemiseen. Suomalaisen kirjallisuusharrastuksen kehityksestä. Helsinki: Yliopistopaino, 60–72.

- Laaksonen, Anja 1956. Yrjö Antero Karilas nuorisotyöntekijänä ja nuorisokirjailijana. Tutkielma nuorisonohjaaja-tutkintoa varten. Helsinki: Yhteiskunnallinen Korkeakoulu.
- Laine, Markku 1972. Suomenkielinen kristillinen poikatyö Helsingissä 1900–1939. Julkaisematon käytännöllisen teologian laudatur-tutkimus. Helsingin yliopisto.
- Launonen, Pekka 2007. Kirkon nuorisotyö – hengellisen, pedagogisen ja sosiaalisen kolmiyhteys. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkoston / Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 76. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 78–89.
- Lund, Pekka 2007. Muuttuvan kirkon mukautuva palvelija. Nuorten Keskus 1905–2005. Helsinki: LK-kirjat.
- Markkola, Pirjo 1994. Työläiskodin synty. Tamperelaiset työläisperheet ja yhteiskunnallinen kysymys 1870-luvulta 1910-luvulle. Historiallisia Tutkimuksia 187. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura.
- Markkola, Pirjo 2005. Kristillissosiaalinen työ, kansalaisaktivismi ja naiset 1800-luvuilla. Teoksessa Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta (toim.), Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 39–57.
- Michelsen, Karl-Erik 1983. Kristillistä urheilutyötä 1. Suomen NMKY:n urheiluliitto 1923–1953. Helsinki: Suomen NMKY:n Urheiluliitto.
- Muukkonen, Martti 2000. Poikatyön pioneeri. NMKY poikatyön mallien kehittäjänä. Nuorisotutkimus 18 (3), 20–31.
- Mäkinen, Ilkka 1996. Lukuhalun historia ja kirjastot Suomessa. Teoksessa: Niemi, Juhani (toim.), Rakkaudesta lukemiseen. Suomalaisen kirjallisuusharrastuksen kehityksestä. Helsinki: Yliopistopaino, 24–40.
- Nieminen, Juha 1995. Nuorisossa tulevaisuus. Suomalaisen nuorisotyön historia. Helsinki: Lasten keskus.
- Nieminen, Juha 2003. Vanhempain valvottavista asiantuntijain analysoitaviksi. Teoksessa Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.), Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Nuorisotutkimusverkoston / Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 32. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 260–281.
- Ojakangas, Mika 1997. Lapsuus ja auktoriteetti. Pedagogisen vallankäytön historia Snellmanista Koskenniemeen. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Paavola, Armas 2002. Koulu Kalliossa. Muistoja 100-vuotiaasta Kallion yhteiskoulusta ja Kallion lukiosta. Helsinki: Edita.
- Porkka, Jouko 2008. Yhtenäiskulttuurista postmoderniin – Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kasvatustoiminnan historia. Teoksessa Porkka, Jouko (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: Lasten Keskus, 153–220.
- Putney, Clifford 2001. Muscular Christianity. Manhood and Sports in Protestant America, 1880–1920. Cambridge & London: Harvard University Press.
- Puuronen, Vesa 2006. Nuorisotutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Rader, Benjamin G. 1987. The recapitulation theory of play: motor behavior, moral reflexes and manly attitudes in urban America, 1880–1920. Teoksessa Mangan, J.A. & Walvin, James (toim.), Manliness and morality. Middle-class masculinity in Britain and America 1800–1940. Manchester: Manchester University Press, 123–135.
- Telemäki, Matti 1986. Nuorisokäsitteen sisällölliset ulottuvuudet. Nuorisoa ja nuorisotyötä käsittelevät pääkirjoitukset Helsingin sanomissa ja Suomen sosiaalidemokraatissa vuosina 1900–1984. Tampereen yliopiston Aikuis- ja nuorisokasvatuksen laitoksen julkaisuja 22.

- Tuomaala, Saara 2001. Poista vetelys ja basillit – vahvista itsenäistä kansakuntaa! Koululaisen kuva 1920- ja 30-luvun terveysoppaissa. Teoksessa Tolonen, Tarja (toim.), Suomalainen koulu ja kulttuuri. Tampere: Vastapaino, 161–179.
- Tuomaala, Saara 2011. Kamppailu yhteisestä koulusta ja oppivelvollisuudesta. Teoksessa Heikkinen, Anja & Leino-Kaukiainen, Pirkko (toim.), Valistus ja koulunpenkki. Kasvatus ja koulutus Suomessa 1860-luvulta 1960-luvulle. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 95–110.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tuovinen, Olavi 1969. Suomen NMKY vuosina 1919–1941. Nuorten Miesten Kristillisen Yhdistys -liikkeen miestyön organisaatio ja toiminta Suomen Nuorten Kristillisen Liiton alajärjestönä. Julkaisematon käytännöllisen teologian laudatur-tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Tähtinen, Juhani 2011. Moraali ja terveys kansalais- ja koulukasvatuksen polttopisteessä. Teoksessa Heikkinen, Anja & Leino-Kaukiainen, Pirkko (toim.), Valistus ja koulunpenkki. Kasvatus ja koulutus Suomessa 1860-luvulta 1960-luvulle. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 184–216.
- Uola, Mikko 2001. Karilas, Tauno (1900–1980). [www-lähde] < www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/6179 > (Luettu 3.6.2014).
- Vasara, Erkki 1997. Valkoisen Suomen urheilevat soturit. Suojeluskuntajärjestön urheilu- ja kasvatustoiminta 1918–1939. Bibliotheca Historica 23. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura.

FM Lauri Julkunen on jatko-opiskelija Jyväskylän yliopistossa Suomen historian oppiaineessa